

Urheilijoiden
hyvinvointi –
suorituskykyä vai
vastuullisuutta?

Jarmo Mäkinen/KIHU

PÄIVÄN TEESIT

- **Tässä esityksessä: miksi huippu-urheilussa on alettu puhumaan hyvinvoinnista**
 - **1 Monitieteellinen asiantuntijatoiminta ja tieteellinen tieto ovat laajentaneet käsitystä urheilijasta ja suorituskyvystä (sisäsyntyinen)**
 - **2 Eettiset ongelmat ja vastuullisuusvaatimukset ovat kaventaneet huippu-urheilun autonomiaa (ulkosyntyinen)**
- Käytännön tasolla liittyy asiantuntijatoiminnan johtamiseen, vastuullisuusjohtamiseen ja huippu-urheilujärjestelmän kokonaisuuden johtamiseen

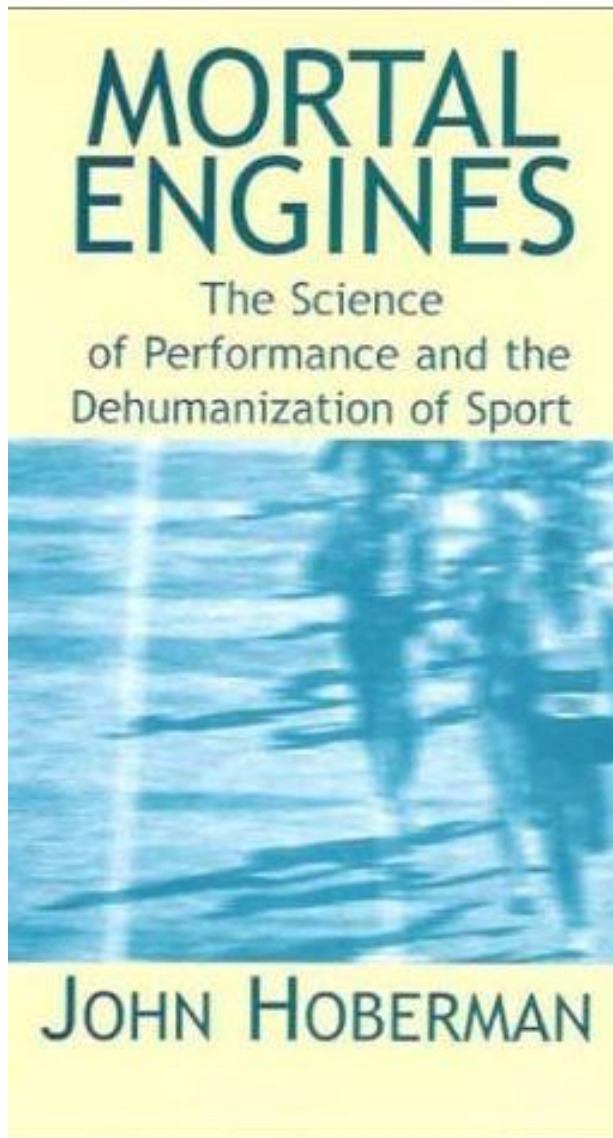

Tausta-aineistot

- Urheilijakyselyn 2020 jatkotyöstö. Tutkimme ja testaamme erilaisia hyvinvointimäärittelyjä nuorten ja aikuisten maajoukkueurheilijoille suunnatulla kyselyaineistolla (N=782).
- Asiantuntijatoiminnan arviointi 2023, urheilijaterveyden huollon selvitys 2019, huippu-urheilun sisäinen (2021) ja ulkoinen arviointi (2022), Athletes for Society –hanke (2019-2022).

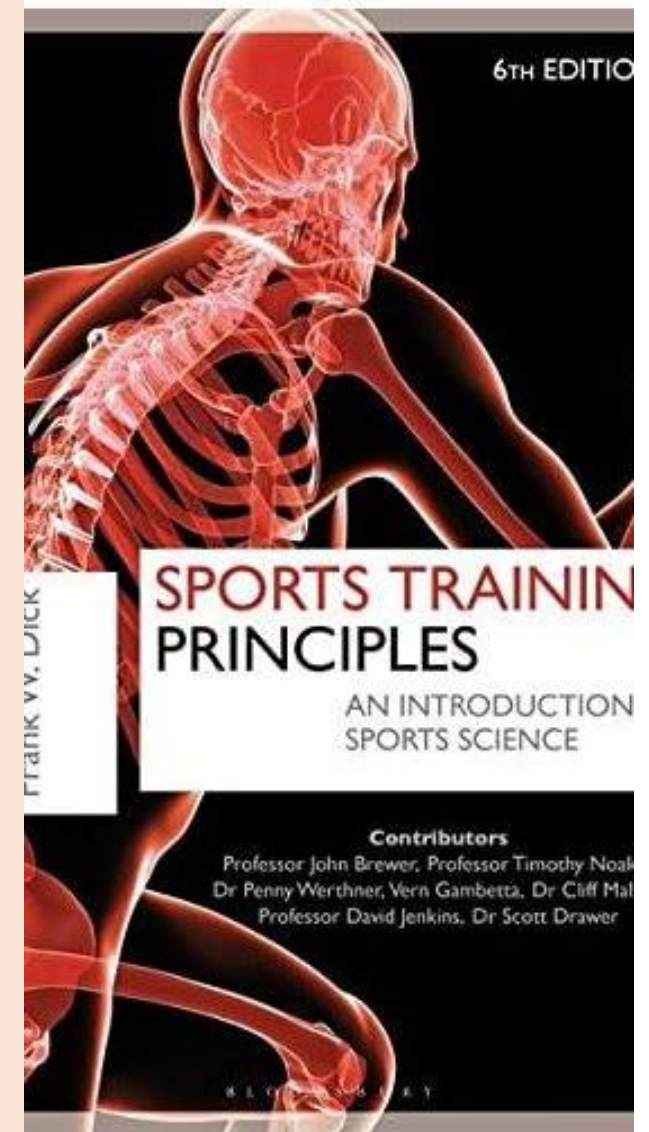

1 Asiantuntijatoiminta
ja tieteellinen tieto
ovat laajentaneet
käsitystä urheilijasta
ja suorituskyvystä

Huippu-urheilu ja tiede: kriittinen näkemys historiasta 1800-luvun lopulta lähtien

- Ihmisyuden suorituskyvyn rajat (fysiologia)
- Ihminen koneena ja mekanismina (biomekaniikka)
- Soveltaminen (valmennus ja testaus)
- Patologisen normalisointi

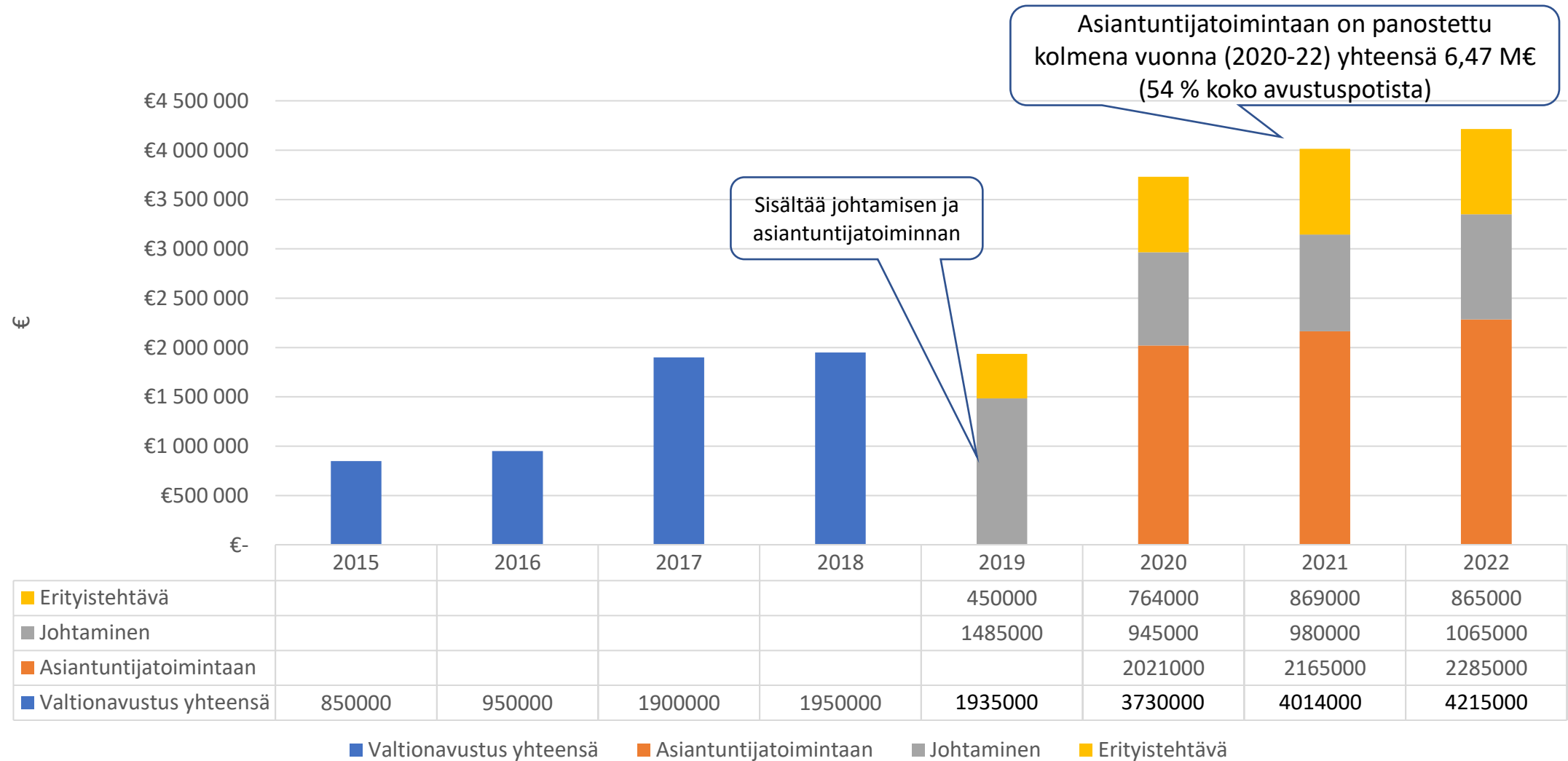

ASIAANTUNTIJATOIMINTA NYKYÄÄN

- Monitieteiset asiantuntijatiimit 2000-luvulla huippu-urheiluvalmennukseen
- Tavoitteena moniammatillinen yhteistyö ja ongelmien ratkaisu yhteisoppimisella
- KIHU koordinoi kansallista asiantuntijatoimintaa huippu-urheilun osaamisohjelman vetäjänä 2010-luvulla. Toimintaan ei tullut lisäresurssia, sen mittakaava oli pieni.
- Asiantuntijatoiminnan tuki alkoi vuonna 2019, jonka seurauksena uusia asiantuntijoita palkattiin urheiluakatemiaan ja valmennuskeskuksiin.

Urheiluakatemioiden ja valmennuskeskusten valtionavustus

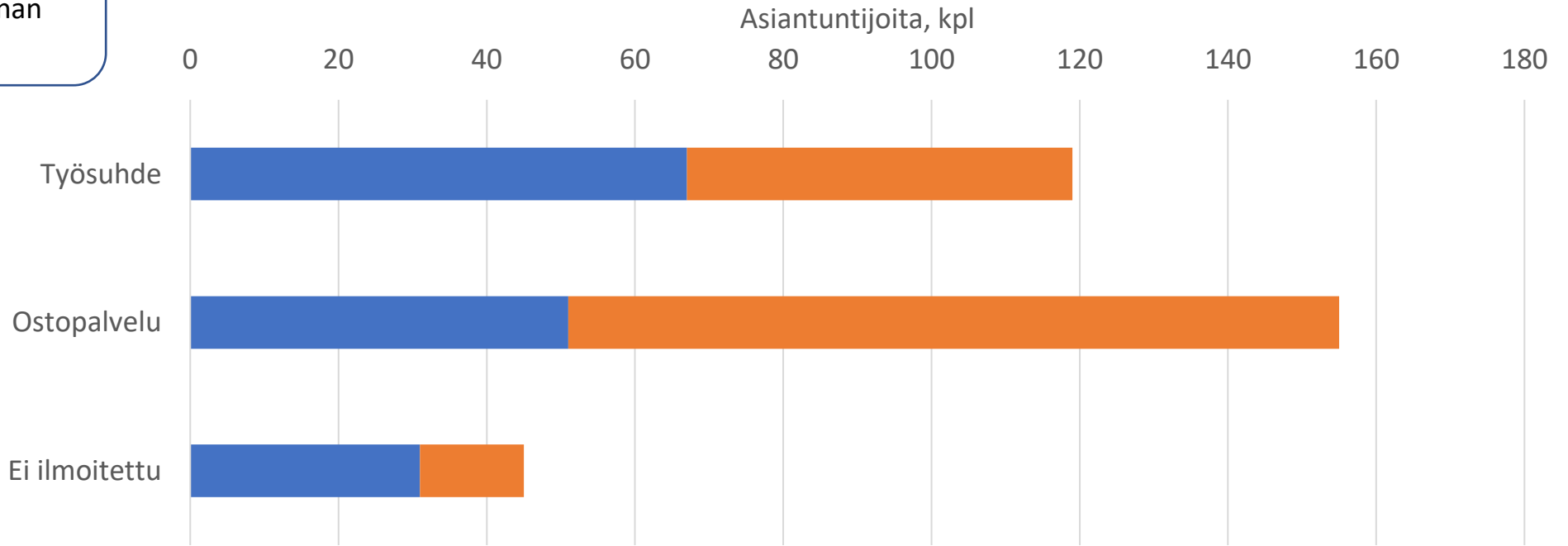

Asiantuntijat keskuksissa 2021

(Lähde: akatemiapulssi - päällekkäisyyksiä ei huomioitu)

**Yhteensä 319
Asiantuntijaa!**

- Yht. 24 avustettua keskusta
- 6 valtakunnallista, joille yli 90 % asiantuntijatoiminnan tuesta

	Ei ilmoitettu	Ostopalvelu	Työsuhde
■ Valtakunnalliset keskuskeskukset (6)	31	51	67
■ Muut keskuskeskukset (18)	14	104	52

Moniammatillinen asiantuntijatiimi

Hyvinvointi ja asiantuntijatoiminta

- Asiantuntijatoiminnan ja –vallan lisääntyminen sekä monimuotoistuminen
- Hyvinvointi sekä uutena näkökulmana että sateenvarjokäsitteenä
- Huippu-urheilun todellisuuden ja sen mittaamisen laajentuminen, hyvinvointi suorituskykynä
- Asiantuntijat eivät ole ainoastaan vierailijoita, vaan huippu-urheiluyhteisön pysyviä jäseniä
- Ammattikuntien etiikka ammattimaisen toiminnan mittarina (syrjäyttää ”suppeaa etiikkaa”)
- Urheilija keskiössä -tavoitteen paradoksi (oikeudet, koneesta ihmiseksi)
- Urheilijajaksilö havaintojen ja toimenpiteiden kohteena edelleen mutta nyt kokonaisuutena.

2 EETTISET ONGELMAT JA
VASTUULLISUUSVAATIMUKSET OVAT KAVENTANEET
HUIPPU-URHEILUN AUTONOMIAA

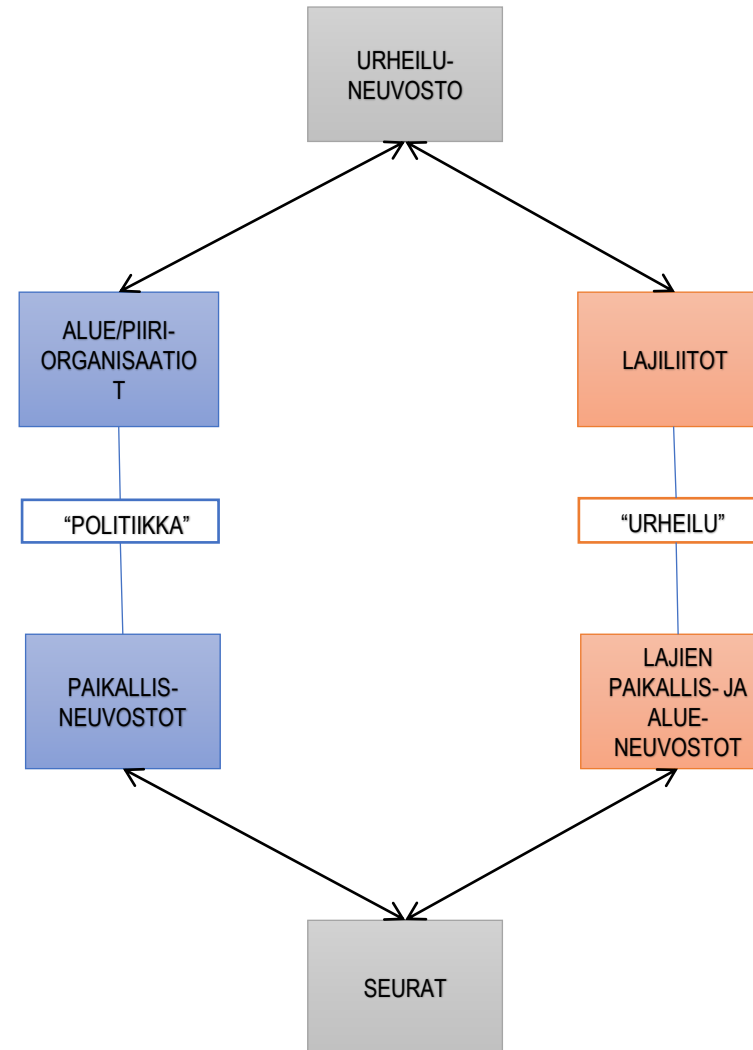
Urheilun autonomia

Urheilu määrittää itsensä "autonomiaksi", mikä tarkoittaa, että sen muodostaa säännöt, joista on sovittu, ja että nämä säännöt ovat määrätyllä tavalla erityisiä ja niiden tarkoitus on eristää urheilu muusta arjen toiminnasta.

Tällä tavalla urheilu on myös tuotettu ('mimeettinen') todellisuus, jonka sääntöjen määräämään todellisuuteen yksilöt liittyvät vapaaehtoisesti. (Carlsson & Lindfelt 2010.)

Kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen autonomia, sisäpiirit, episteemiset yhteisöt

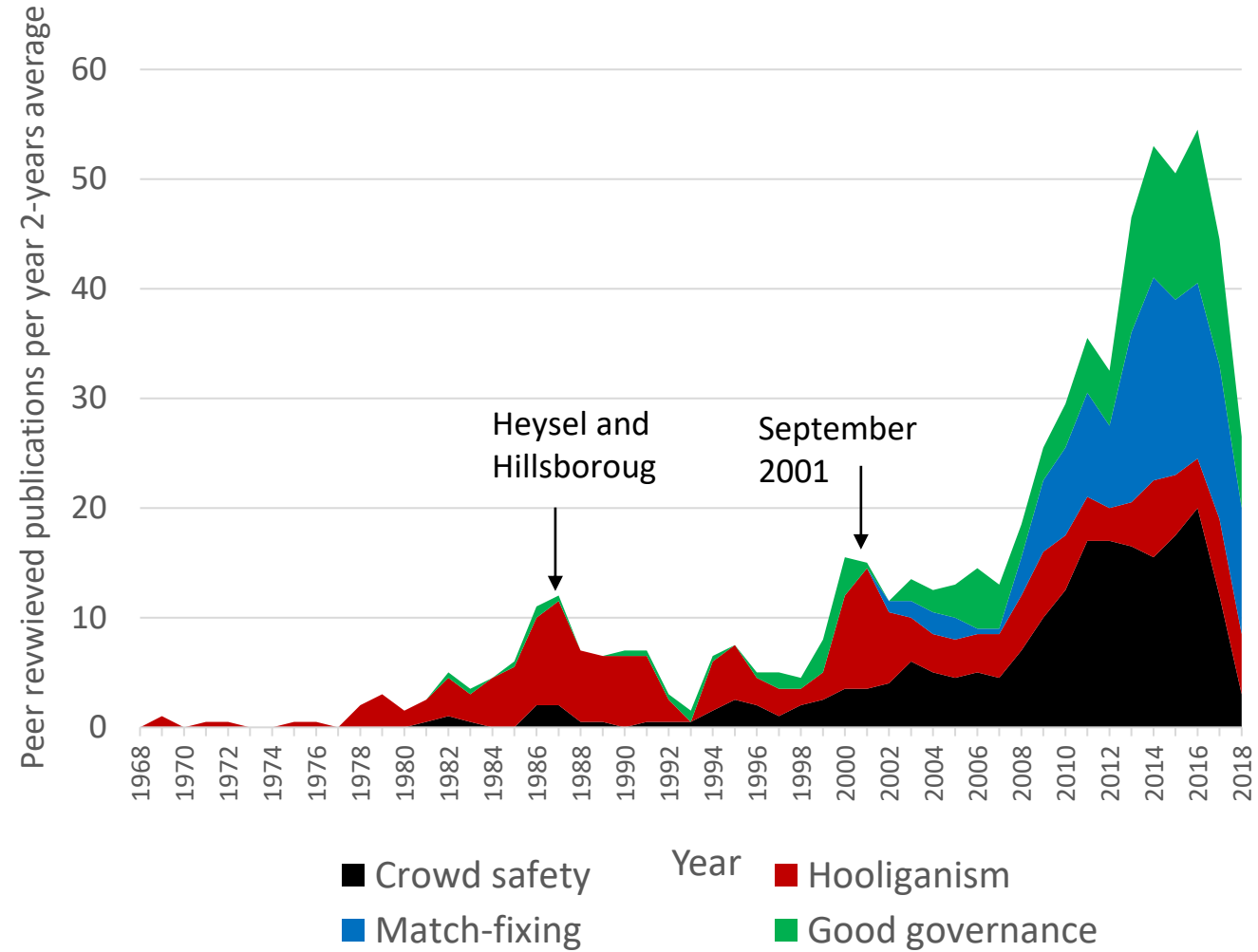
→ URHEILUN AUTONOMIA JA SEN NIIN SANOTTU "SUPPEA ETIIKKA" ON MURTUMASSA

URHEILUN KONFEDERAATIOMALLI

Urheilun eettisten ongelmien tutkimuksen kasvu (poislukien doping)

ESIMERKKI URHEILUUN LIITTYVIEN SOSIAALISTEN ILMIÖIDEN JA TIETEEN VÄLISESTÄ VUOROVAIKUTUKSESTA (MÄKINEN ET AL. 2018)

Urheilijoihin kohdistunut väkivalta ja häirintä vuonna 2016

		Hollanti	Belgia	Suomi	Australia	Iso-Britannia	Japani	
H Y Ö T Y	Silloin kun maani urheilijat menestyvät...	A1. Maamme kansainvälinen tunnustus paranee	38 %	63 %	61 %	60 %	62 %	59 %
		A2. Saan hyvän mielen	24 %	54 %	73 %	54 %	56 %	62 %
		A3. Väestön liikkuminen ja urheiluun osallistuminen lisääntyy	14 %	48 %	57 %	59 %	61 %	59 %
		A4. Talous piristyy	45 %	46 %	24 %	48 %	54 %	51 %
		A5. Kansallisen identiteetin tuntee vahvistuu	18 %	63 %	52 %	46 %	49 %	50 %
R I S K I	Huippu-urheilun kehittämisen ja parantamisen edistäminen...	B1. Johtaa epäeettiseen toimintaan (doping, pelimanipulointi)	17 %	17 %	43 %	52 %	36 %	25 %
		B2. Vaikuttaa urheilijoiden koulutukseen	22 %	15 %	17 %	35 %	20 %	22 %
		B3. Aiheuttaa fyysistä väkivaltaa ja moraalista häirintää	33 %	17 %	9 %	34 %	21 %	22 %
		B4. Voittamisen ylikorostuminen	36 %	28 %	50 %	54 %	36 %	38 %
		B5. Vähentää paikallisia resursseja	26 %	37 %	44 %	46 %	33 %	25 %
M A L L I	Yleisesti ottaen maani urheilijat...	C1. Toimivat roolimallina minulle			15 %	38 %	45 %	30 %
		C2. Osoittavat sellaista työmoraalia ja -käytöstä, jota yritän jäljitellä			24 %	46 %	52 %	38 %
		C3. Tarjoavat myönteisiä esimerkkejä, joita muut voivat seurata	EI TIETOA	EI TIETOA	61 %	62 %	70 %	46 %
		C4. Tarjoavat minulle hyviä malleja			38 %	51 %	60 %	35 %
		C5. Johtavat esimerkillään			57 %	57 %	66 %	47 %

Vuoden 2018 kyselyssä samaa mieltä olevien määrä nousi 16 prosenttiin

Suomalaisen väestön kielteisimmät näkemykset huippu-urheilun vaikutuksista yhteiskunnassa (AS4, 2021)

Muuttuja	Nro	Nimi	Kysymys	N	Mini	Maxi	Mean	Std. De
47	7	Urheilijoiden elämänlaatu ja kyvykkyys	varmistaa sen, että huippu-urheilijat ovat urheilu-uransa jälkeen onnellisia ... varmistaa sen, että huippu-urheilijat ovat urheilu-uransa jälkeen onnettomia	1177	1	7	3,86	1,337
46	7	Urheilijoiden elämänlaatu ja kyvykkyys	altistaa huippu-urheilijat eettiset ja moraaliset rajat ylittävälle käyttäytymiselle (esim. hyväksikäyttöön, syömishäiriöihin, seksuaalinen hyväksikäyttöön) suojaaa huippu-urheilijoita eettiset ja moraaliset rajat ylittävältä käyttä	1209	1	7	3,89	1,369
33	5	Fanit ja (media)viehätys	aiheuttaa uhkapeliriippuvuutta ehkäisee uhkapeliriippuvuutta	1192	1	7	3,9	1,357
20	3	Etiikka ja reilu peli	ehkäisee suorituskykyä parantavien lääkkeiden (esim. doping, piristeet) käyttöä harrastelijoiden keskuudessa ... kannustaa suorituskykyä parantavien lääkkeiden (esim. doping, piristeet) käyttöön harrastelijoiden keskuudessa	1239	1	7	3,92	1,533
37	6	Kansainvälinen mielikuva ja poliittinen valta	lisää poliitikkojen suosiota vähentää poliitikkojen suosiota	1128	1	7	3,95	1,266
21	3	Etiikka ja reilu peli	ehkäisee suorituskykyä parantavien lääkkeiden (esim. doping, piristeet) käyttöä huippu-urheilijoiden keskuudessa ... kannustaa suorituskykyä parantavien lääkkeiden (esim. doping, piristeet) käyttöön huippu-urheilijoiden keskuudessa	1230	1	7	3,96	1,543
70	10	Paikallinen kulutus ja ympäristö	johtaa huippu-urheilutapahtumien järjestämiskustannuksiin, jotka ovat perusteltuja johtaa huippu-urheilutapahtumien järjestämiskustannuksiin, jotka eivät ole perusteltuja / ovat vastuuttoman korkeita	1217	1	7	3,97	1,479
4	1	Yhteiskunnallinen tasa-arvo ja yhteenkuuluvuus	kaventaa köyhien ja rikkaiden ihmisten välistä kuilua laajentaa köyhien ja rikkaiden ihmisten välistä kuilua	1276	1	7	3,98	1,485

Ulkoisen paine vastuulliseen toimintaan lisääntyy

Urheilun eettisten ongelmien kasvu on johtanut valtion puuttumiseen ja sisäisten kurinpitotoimien ja -valvonnan vahvistumiseen.

Liikuntalain ja valtion rahoituksen eettiset perustelut

Urheilijan oikeuksien, aseman ja päätöksentekoon osallistumisen vahvistuminen

Urheilun ammattimaistuminen

→Urheilun autonomian kaventuminen ja sen etiikan normalisoituminen/mukauttaminen muun yhteiskunnan vaatimukseen

PERUSTELUJA JA AVOIMIA KYSYMYKSIÄ

Miten perustella hyvinvoinnin edistämistä huippu-urheilussa

- Urheilijan hyvinvointi suorituskynä ja kilpailutekijänä
- Lahjakkuuden tunnistamisen ja kehittämisen kompleksisuuden tunnistaminen (luopuminen positivistisista ja lineaarisista malleista)
- Urheilijan hyvinvoinnista puhuminen on luontevaa hyvinvointiyhteiskunnassa, urheilu ei voi poiketa muusta yhteiskunnasta (liikaa) nuorten uravalinnan kannalta
- Tulosta ei tehdä alemmalla (keinotekoisella) hyvinvointitasolla. Huippu-urheilu ei ole Suomessa väylä hyvinvointiin (vertailut).
- Last man standing –metodi ei ole sovellettavissa, pienessä maassa ei ole huippu-urheilijoita haaskattavaksi asti

Urheilijoiden hyvinvointia ja asiantuntijatoimintaa koskevia käytännöllisiä ja periaatteellisia kysymyksiä

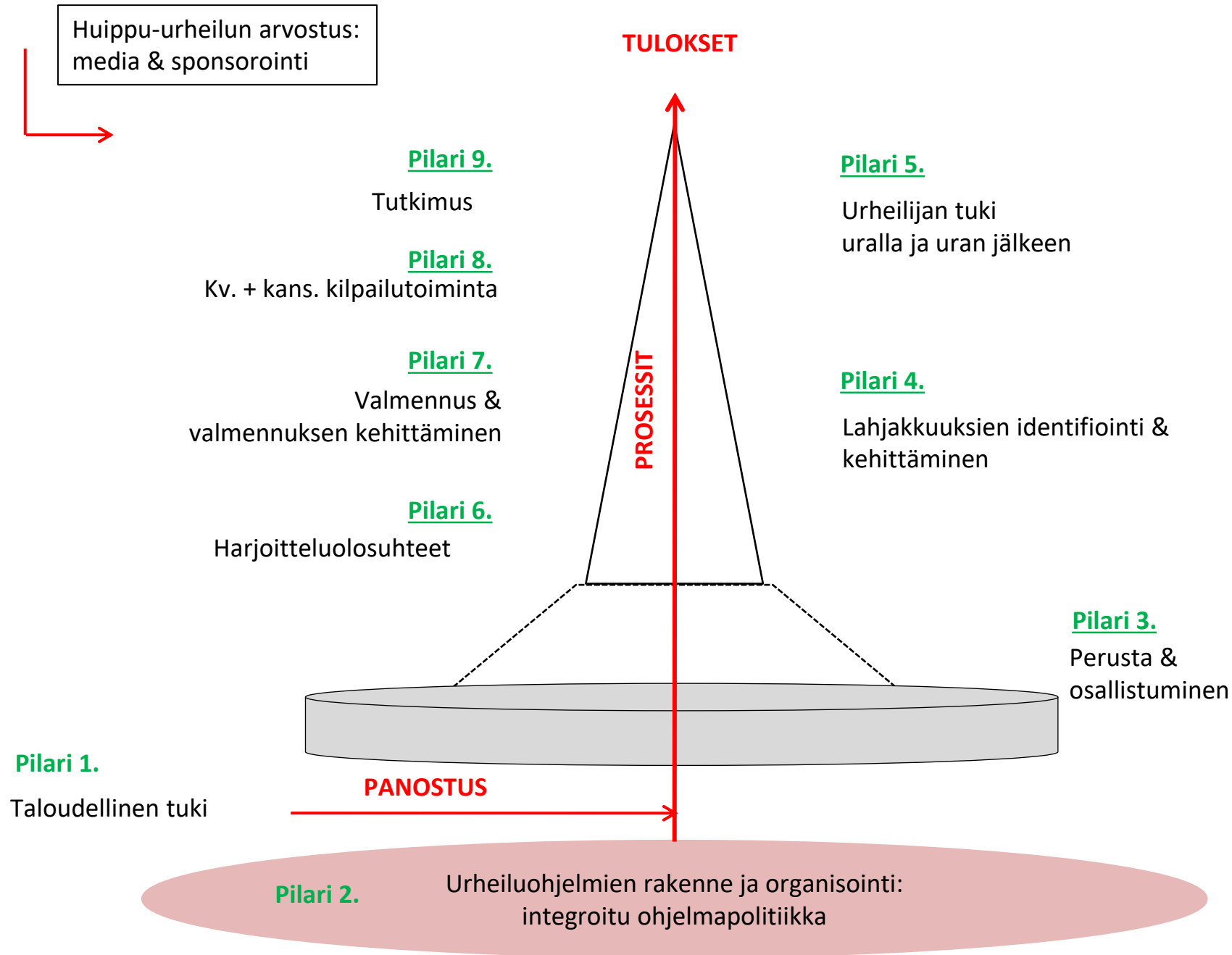
- Asiantuntija- ja TKI-toiminnan johtamisessa hypättiin liikkuvaan junaan
 - Terveystietojen käsitteleminen ja diagnoosien tekeminen
 - Kaikilla asiantuntijoilla ei ole yksiselitteisiä vastuukäytäntöjä eivätkä kaikki urheilussa toimivat ole ammattilaisia
-
- Urheilijan on oltava läsnä ja hyväksyttävä häntä koskevat päätökset (jos ei vapautta ei vastuuta) ja hän omistaa itseään koskevan datan
 - Moraalisen vastuun jakaminen yksilön ja järjestelmän kesken riskien toteutuessa
 - Riskien toteutumista vähennetään tarkemmalla seurannalla
 - Riskien toteutumisen vahingollisuutta vähennetään niihin varautumalla
 - Kokonaisvaltainen ihmiskäsitys vs. totaalinen seuranta (pitäisikö jotain jättää seurannan ulkopuolelle)?

KIITOS!

SPLISS-MALLI

KUVIO: Yhdeksän urheilun ohjelmapolitiikan pilaria, jotka vaikuttavat huippu-urheilumenestykseen (Muokattu lähteestä De Bosscher et al 2006)

ASiantuntija- VERKOSTOT (Verkostojohtajat)

KAKSOISURA
Juha Dahlström

FYSIIKKAVALMENNUS
Mika Saari

HARJOITTELUN JA
KEHITTÄMISEN SEURANTA
Ville Vesterinen

LÄÄKÄRITOIMINTA
Maarit Valtonen

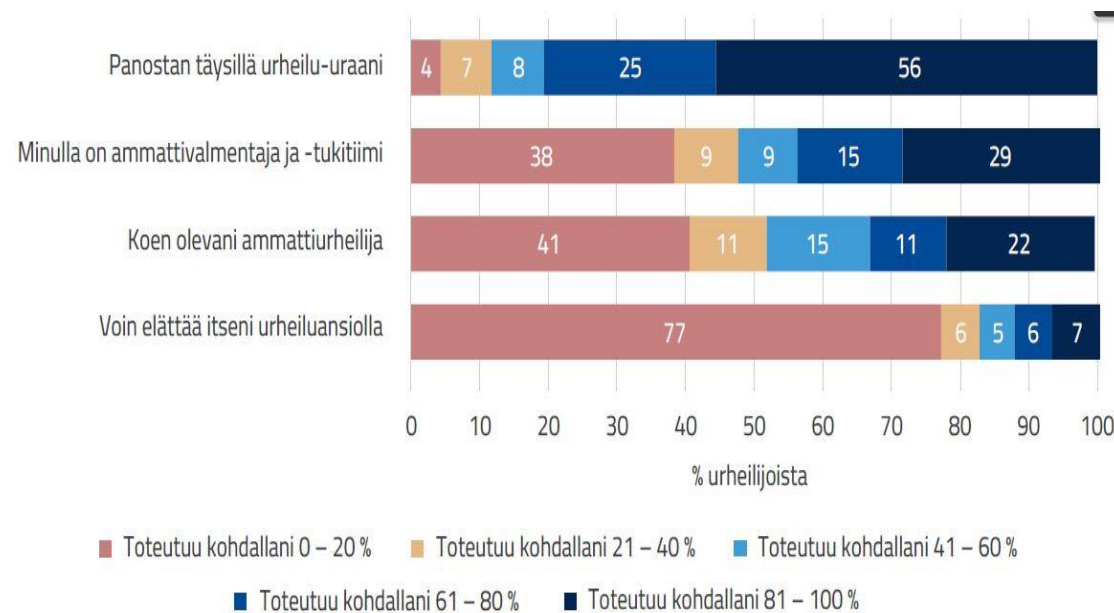
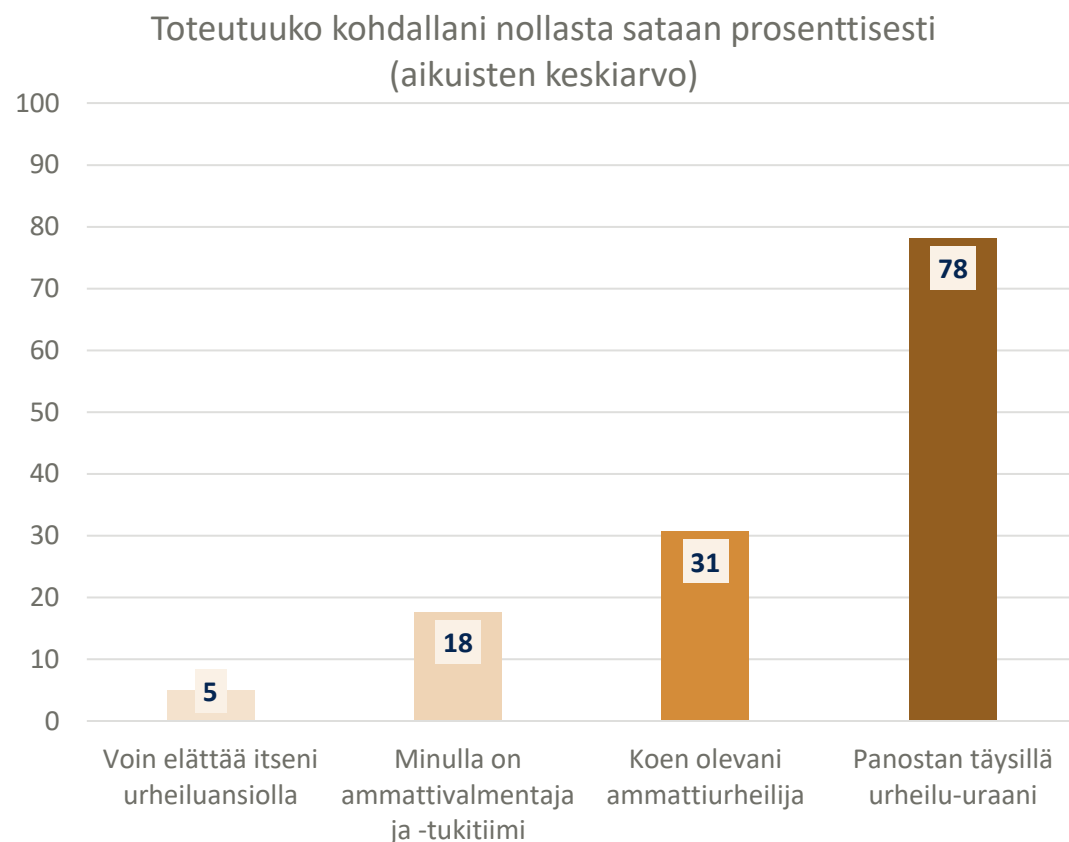
PSYKKINEN VALMENNUS
Robert Päck

URHEILUFYSIOTERAPIA
Vesa Kuparinen

URHEILURAVITSEMUS
Laura Manner

URHEILIJAKYSELY: Ammattimaisuus

Kuvio 6. Ammattilaisuuden ja ammattimaisuuden väittämien toteutuminen urheilijoilla (n=369) (%).

Tekijät, jotka haittaavat/estävät saavuttamasta kv. tasoa urheilijana

